

Vergaderjaar 2022–2023

24 724

Studiefinanciering

Nr. 212

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 24 juli 2023

In mijn brief van 5 juli¹ berichtte ik uw Kamer over het externe onderzoek dat ik laat uitvoeren naar de wijze waarop de uitwonendencontrole door DUO tot voor kort plaatsvond. In deze brief geef ik uw Kamer een update over een aantal zaken.

Allereerst ben ik aan de slag met de precieze opdrachtformulering voor het externe onderzoek. Dat wordt een breed onderzoek waarbij voor alle schakels van het selectie- en controleproces uitwonendenbeurs wordt gezien of ze goed zijn onderbouwd en vormgegeven, maar dat ook ziet op de vraag of dit direct of indirect leidt c.q. zou kunnen leiden tot discriminatie. Ik wil daarbij apart laten onderzoeken hoe er in dit controleproces met gegevens wordt omgegaan. Aanvullend wil ik laten nagaan hoe ontvankelijk DUO is geweest voor signalen en klachten en in hoeverre het proces rond de afhandeling van klachten en bezwaar inzake de uitwonendenbeurs voor verbetering vatbaar is. Ook wil ik stilstaan bij de vraag of het mogelijk is te bepalen wat de eventuele schade is geweest van de mogelijk discriminerende werking (direct of indirect) op groepen betrokkenen. Met dit onderzoek wordt uitvoering gegeven aan de motie van de leden Van Baarle en Van der Laan (Kamerstuk 36 200 VIII, nr. 238).

Daarnaast is DUO reeds gestart met een grondige doorlichting van het eigen selectie- en controleproces uitwonendenbeurs, alsmede het signaal- en kwaliteitsproces. Deze interne doorlichting loopt vooruit op het externe onderzoek. De bevindingen worden tevens aan de externe onderzoekers ter beschikking gesteld. Uiteraard hebben de externe onderzoekers alle ruimte zelf nader onderzoek te doen. Ook licht DUO de eigen archieven door op of er eerder klachten en/of signalen zijn geweest over het selectie- of controleproces en hoe daarmee is omgegaan.

¹ Kamerstuk 24 724, nr. 211.

De afgelopen week zijn naar aanleiding van de berichtgeving van de NOS en Investico nieuwe signalen onder de aandacht gebracht van OCW en DUO, waarin enkele betrokkenen het controleproces van DUO als discriminerend hebben ervaren. DUO is daar direct mee aan de slag gegaan, en heeft een van de betrokkenen al excuses aangeboden voor de manier waarop met het signaal is omgegaan. Deze signalen onderstrepen voor mij het belang van het externe onderzoek dat ik laat uitvoeren.

In mijn brief van 5 juli heb ik ook gemeld de controle van de uitwonendenbeurs voorlopig uitsluitend via een willekeurige steekproef onder uitwonende studenten te laten uitvoeren. In verband hiermee is ook tijdelijk de afhandeling van lopende zaken gepauzeerd. Het gaat hier over de afhandeling van circa 120 lopende zaken waarin ofwel nog een besluit genomen moet worden op basis van een rapportage van het huisbezoek, ofwel een bezwaar is ingediend, ofwel opnieuw een uitwonendenbeurs is aangevraagd nadat deze als gevolg van een controle is stopgezet.

Ik wil uw Kamer hierbij informeren dat de afhandeling van deze lopende zaken weer wordt opgestart (NB: dit geldt nadrukkelijk niet voor het selectieproces dat zoals eerder gemeld voortaan via een willekeurige steekproef loopt). Daar is een aantal redenen voor. Het niet afhandelen van bezwaren kan ongunstige gevolgen hebben voor een groep studenten waarvan de toekenning van de uitwonendenbeurs is stopgezet. Deze groep studenten krijgt zolang het bezwaar niet is afgehandeld een beurs toegekend op basis van het normbedrag voor een thuiswonende. In gevallen waarin het bezwaar gegrond wordt verklaard wordt dit met terugwerkende kracht hersteld. Het is van belang om deze studenten de duidelijkheid te geven waar ze recht op hebben, te weten een beslissing. Dit geeft hun de mogelijkheid bezwaar aan te tekenen en vervolgens ook de mogelijkheid de zaak door te rechter te laten toetsen. Ook vanuit het oogpunt van rechtszekerheid en rechtsbescherming van studenten acht ik het daarom nodig lopende zaken te hervatten. Bestuursorganen zijn daarnaast verplicht binnen de wettelijke beslistermijn een besluit te nemen. Bij niet tijdig beslissen kan DUO in gebreke gesteld worden wat kan resulteren in het opleggen van een dwangsom.

Bij de hervatting van de 120 lopende zaken worden de bestaande processen niet structureel veranderd vanwege het gelijkheidsbeginsel. Wel wil ik dit moment benutten om de dienstverlening te intensiveren. Dit past in de ontwikkeling die DUO al heeft ingezet naar een meer persoonsgerichte dienstverlening. U bent hier met de laatste Stand van DUO ook over geïnformeerd.² Deze intensivering betekent het volgende:

- voor gevallen waar nog een besluit genomen moet worden op basis van een rapportage huisbezoek zal DUO, anders dan voorheen gebeurde, voordat het besluit genomen wordt in contact treden met de student. Pas daarna, en met inachtneming van hetgeen door de student naar voren is gebracht, wordt het besluit genomen;
- voor gevallen waar bezwaar is ingediend zal DUO de student nu ook informeel (telefonisch) horen. Voorts worden besluiten die enkel gebaseerd zijn op buurtonderzoek extra zorgvuldig bezien in lijn met recente jurisprudentie op dit vlak;
- voor gevallen waarin opnieuw een uitwonendenbeurs is aangevraagd nadat deze als gevolg van een controle is stopgezet, geldt dat de student bewijsstukken aan moet leveren. In het geval een reactie uitblijft, wordt hier nu extra op gerappelleerd en wordt tevens telefonisch contact gezocht met de student;
- bij besluiten over het opleggen van boetes wordt ook bij lichte overtredingen (zaken met een boete die kleiner is dan € 340,-) eerst

² Kamerstuk 25 268, nr. 217.

een voornemen gestuurd met het verzoek aan de student om een zienswijze in te dienen alvorens de boete opgelegd wordt. In de huidige situatie wordt bij lichte overtredingen direct een boete opgelegd.

Met de herinvoering van de basisbeurs in het hoger onderwijs per september aanstaande neemt de totale populatie van uitwonende studenten en daarmee het aantal controles toe. Deze controles zullen eveneens op basis van een willekeurige steekproef plaatsvinden zoals verzocht in de motie van het lid Van der Laan (Kamerstuk 36 200 VIII, nr. 235). Ik vind het belangrijk te vermelden dat de verbeteringen in de dienstverlening ook voor deze nieuwe doelgroep gaan gelden en daarmee structureel van aard worden.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.H. Dijkgraaf